

Honoris Causa

Jordi Solé Tura
Josep Vallverdú Aixalà

HONORIS CAUSA

INVESTIDURA COM A DOCTORS
HONORIS CAUSA DELS SENYORS

JORDI SOLÉ TURA
I JOSEP VALLVERDÚ AIXALÀ

Recull de les intervencions i lliçons pronunciades en l'acte d'investidura com a doctors *Honoris Causa* de la Universitat de Lleida dels senyors Jordi Solé Tura i Josep Vallverdú Aixalà, que es va fer a l'Auditori Municipal Enric Granados de Lleida el dia 18 de març de 2004.

© Edicions de la Universitat de Lleida, 2005

Disseny i maquetació: cat Et cas / Servei de Publicacions de la UdL

Fotografia de portada: Xavier Goñi. Servei de Reproducció d'Imatge de la UdL

Imprimeix: Gràfiques Bobalà

Dipòsit Legal: L-0031-2005

ÍNDEX

Salutació	
Dr. Joan Viñas Salas	7
<i>Laudatio</i>	
Dr. Antoni Monreal Ferrer	11
Acte de doctorat <i>Honoris Causa</i>	
Dr. Jordi Solé Tura	23
<i>Laudatio</i>	
Dr. Miquel Pueyo París	31
Acte de doctorat <i>Honoris Causa</i>	
Sr. Josep Vallverdú Aixalà	37
Discurs de cloenda	
Dr. Joan Viñas Salas	51

SALUTACIÓ

DR. JOAN VIÑAS SALAS

Avui és un dia important per a la Universitat de Lleida; ho és sempre que hi ha una investidura de doctors *honoris causa*. La universitat, que per naturalesa és el centre del saber, es dignifica reconeixent les persones que, amb el seu saber científic, artístic o humà, han contribuït de manera important a la felicitat de les persones i els pobles. Alhora, la universitat s'enriqueix incorporant-les al seu claustre de doctors.

Aquest acte, tanmateix, té un caràcter singular. Al saber de les personalitats que honorem hi volem sumar el reconeixement a la seva trajectòria cívica, a la seva contribució en favor de la llibertat i la democràcia i en pro de la nostra cultura nacional. Avui, aquí, representen tots els homes i dones que en un temps difícil no van defallir en la defensa d'aquests valors, que són, en definitiva, el fonament de la pau entre els pobles.

Aquesta pau ara està amenaçada. Fa un any la universitat —sobretot els joves universitaris— es va posar al capdavant de la protesta contra la guerra. No seria just que avui no alcéssim la nostra veu contra el terrorisme i tota mena de violència, que no alcéssim la nostra veu en favor de les víctimes. No seríem dignes dels valors universitaris, ni s'escauria a la mirada neta dels nostres nois i noies, si el nostre cor no plorés amb tots els que no troben consol per al seu plor.

LAUDATIO

DR. ANTONI MONREAL FERRER

Senyor rector, distingides autoritats, membres de la comunitat universitària, senyores i senyors.

El doctorat *honoris causa* és una distinció honorífica que les universitats atorguen a persones eminents. L'atorgament del grau està precedit de la *laudatio*, que és l'exposició que jo mateix estic iniciant en aquest moment i que no és altra cosa que l'exteriorització de les raons o motius que han induït la Universitat a l'atorgament del doctorat a la persona que el rep. Recorda molt les resolucions judicials, que han de motivar el veredict amb una combinació de fonaments de fet i fonaments de dret; inclou també la sol·licitud formal final de l'atorgament del grau i una referència per fixar la relació entre qui exposa els motius de l'atribució —jo mateix, ara— i qui el rep —el professor Jordi Solé Tura. Per aclarir aquesta última qüestió solament he de dir que malgrat que no puc considerar-me'n deixeble, ni haver coincidit en cap organització política, sempre he mantingut amb ell una relació definida per la proximitat personal i el respecte intel·lectual.

La primera vegada que vaig veure Jordi Solé Tura va ser a finals de 1968 a Barcelona, al seu apartament de Mitre. Jo era un estudiant de Dret i ell era un professor de Dret Polític de la Facultat. Convé recordar ara que llavors estàvem solament a nou anys de l'entrada dels rebels cubans a l'Havana, a sis de la victòria de l'FLN a Algèria, a nou mesos de la revolta de París del mes de maig a cinc de l'entrada dels tancs soviètics a Praga, enmig d'una efervescent activitat de gran part de la joventut europea i americana contra la presència de les tropes americanes al Vietnam, a dos anys de la caputxinada, i en un moment de canvi social i cultural a Espanya, que on més pronunciadament es feia sentir era a Catalunya i on més visible es tornava era a Barcelona, i que s'expressava en canvis no solament econòmics sinó socials,

culturals i generacionals, que suposaven mentalitats, conductes i actituds diferents de les tradicionals; aquests canvis accelerats encara posaven més en qüestió el règim polític imperant, un règim autoritari, dictatorial i totalitari; va ser per debatre sobre el derrocament d'aquest règim que, amb una dotzena més d'estudiants, vaig anar a veure el professor a casa seva.

No el vaig tornar a veure fins anys més tard, quan vaig entrar a la càtedra de Dret Polític de la Universitat a Barcelona, de la qual era titular Don Manuel Jiménez de Parga i en la qual Jordi Solé exercia una significativa funció d'impuls tant en el contingut del programa de l'assignatura, que donava compte de la formació i evolució de l'estat modern a Europa i Amèrica, com en la selecció i els comentaris dels llibres i autors que estudiàvem; potser sí que en vam fer un gra massa d'Etienne Balivar, Mc Pherson, Hobbsbaum, Paul Sweezy, Paul Baran, Christopher Hill, Amin, Frank, Louis, Althusser, Nicos Poulantzas i d'altres, i potser ens vam quedar curts de Hayeck, Karl Popper, Hanna Harent, Isaia Berlin i d'altres, però temps va haver-hi perquè qui volgués compensar-ho ho pogués fer. Més tard, amb l'aprovació de la Constitució de 1978, i des del prisma de la Constitució com a norma jurídica el dret polític es va transformar en dret constitucional i els programes van variar per adequar-se a les exigències d'una dogmàtica jurídica descriptiva i a la vegada prescriptiva de l'ordenament jurídic. Recordo aquells primers anys com a molt creatius i excitants, i aquelles discussions i lectures denses, desordenades i intenses sempre m'han semblat un element afegit de gran valor directament integrat en la formació jurídica d'un estudiós del Dret Constitucional, fins al punt que sempre he cregut un error la reducció de la formació del constitucionalista al coneixement de les tècniques d'aquest saber. Uns quants cursos més tard Jordi Solé va formar part del tribunal que va jutjar la meva tesi doctoral i de la comissió que va jutjar els mèrits per accedir a la plaça de professor titular, de la mateixa manera que va formar part dels tribunals de tesi i de les posteriors comissions de tots els que es van anar incorporant com a professors ajudants a l'antiga càtedra de Dret Polític, a la vegada va guanyar la plaça de catedràtic de Dret Constitucional i es va convertir així en el primer, i per ara únic, catedràtic de la universitat espanyola que als vint anys encara no havia començat els estudis de batxillerat, però que quan va decidir-se a fer-ho va aprovar el conjunt dels cursos en un temps rècord, i el mateix

va fer a continuació amb la carrera de Dret, i no devia fer-ho gens malament, quan li van concedir el premi extraordinari de final de carrera.

Professors i estudiants coneixien aquesta circumstància i era una de les raons per la qual gaudia entre ells del més gran respecte; una altra era que el professor Solé Tura formava part d'organitzacions polítiques que operaven forçosament en la clandestinitat i la il·legalitat, organitzacions que pretenien la substitució del règim polític dictatorial imposat per un altre de signe democràtic i socialista, el terme socialisme admetia interpretacions per a tots els gustos, des de les més ortodoxes fins a les que identificaven el concepte amb els de llibertat i igualtat. Com a conseqüència d'aquesta activitat política havia viscut ja un dilatat exili, més tard seria detingut i també patiria la presó a la Model de Barcelona amb ocasió de l'estat d'excepció de 1969. És evident que aquesta militància política va contribuir a l'afebliment del règim anterior, però el que és menys conegut —i vull mencionar-ho ara— és que va contribuir a modificar l'esquerra mateixa en la seva pràctica política antifranquista. No sóc l'únic que creu que durant els anys seixanta i setanta Fernando Claudín i Jordi Solé van ser les persones que més influència van exercir en la configuració de l'esquerra revolucionària a Espanya en el sentit que la van modernitzar, la van sostroure del marc tradicional de la postguerra i la van situar en unes condicions que li permetien integrar els canvis profunds que la societat espanyola i les societats occidentals havien anat experimentant, per afavorir l'ulterior procés de transició política no solament ajudant al canvi de correlació de forces en el binomi dictadura-democràcia sinó també ajudant a canviar els fonaments ideològics, l'estratègia i l'organització d'un segment, aleshores decisiu, de l'esquerra política que tenia una notable capacitat d'influència social.

A banda de conferències dictades per als més diversos públics, d'articles en publicacions tant il·legals com amb peu d'impremta o de seminaris universitaris, la seva anàlisi del règim polític anterior es conté bàsicament en dos llibres, *Constituciones y períodos constituyentes en España 1808-1936* i *Introducción al régimen político español* —que originàriament es va publicar com a part de l'obra *Instituciones políticas y Derecho Constitucional* de Maurice Duverger i anys més tard es va reeditar amb el títol *El régimen político franquista*.

Es tracta d'una anàlisi en aquell moment original perquè situa el règim anterior en el context de l'evolució històrica d'Espanya, en la interpretació de la qual són visibles les influències de Vicens Vives i de Pierre Vilar, i perquè en l'estudi específic del franquisme utilitza, a part d'elements tradicionals de la teoria del conflicte, aportacions de Gramsci, per al qual és nuclear la noció de societat civil, així com aportacions de l'estructuralisme francès dels anys seixanta i setanta, que el van portar a l'estudi del que aleshores es denominaven aparells de l'estat.

L'obra que he mencionat en primer lloc descriu i interpreta les constitucions successivament promulgades al segle XIX i XX: la de Cadis, la de 1837, la moderada de 1845, el projecte de 1856, la de 1869, el projecte de constitució federal de 1873, la de la Restauració de 1876 i la republicana de 1931. La novetat rau en que l'anàlisi relaciona elements de naturalesa diferent: l'estructura jurídica-constitucional, el conjunt dels aparells que formen l'estat, la correlació de forces entre les diverses classes socials, les organitzacions polítiques i els seus comportaments i, finalment, elements de caràcter internacional.

La conclusió era que l'Estat espanyol, tal com havia arribat a la segona República i com havia estat remodelat a partir de 1939, era bàsicament un estat oligàrquic en el qual "els elements de democràcia aportats per l'acció de les classes populars i pels sectors més il·lustrats de la mateixa burgesia van ser escassos, precaris i inestables". El franquisme resultava que era, doncs, no un estat nou, sinó un estat que havia portat a les últimes conseqüències els principis que havien configurat la formació dels aparells i les institucions que constituïen l'Estat espanyol; un estat que havia superposat elements propis als aparells desenvolupats sota direcció conservadora durant tot el segle XIX i el principi del XX.

Fixat aquest punt de vista, al llibre *Introducción al régimen político español* s'estudiava l'evolució del règim i de les seves lleis fonamentals; era evident que a Espanya no hi havia una constitució en sentit estricte, ja que, com és conegut, no pot considerar-se constitució una norma o conjunt de normes reguladores de l'estat que no l'organitzi sobre la base del sistema de divisió de poders i que no atribueixi drets als indivi-

dus indisponibles per al legislador. Des d'una utilització molt lliure del concepte de constitució material, però, es distingia entre una part substantiva, formada per la Llei de Corts (1942), la Llei de Referèndum (1945), la Llei de Successió (1947) i la Llei orgànica de l'Estat (1967), i una part dogmàtica, integrada pel Fur del Treball (1938), el Fur dels Espanyols (1945) i la Llei de principis del Moviment Nacional (1958). En aquest terreny l'anàlisi s'havia de limitar forçosament al vessant descriptiu de les institucions i del seu funcionament.

Però el que s'havia fet evident era que la utilització simultània d'aportacions gramscianes i d'elements de l'enfocament estructural proporcionava resultats suggeridors; tot apuntava a una societat substancialment modificada i a uns aparells de l'estat intactes o a penes canviats: tant la transició a la democràcia com la seva consolidació exigien que s'atengués aquest factor crucial.

L'estudi del règim anterior el va situar en un context més ampli: el llibre *Política internacional i conflictos de classe*, publicat el 1973 i que recull una sèrie de col·laboracions regulars als diaris, mostra com el mateix enfocament metodològic de fons que s'utilitzava en l'anàlisi del franquisme li permetia situar-lo en l'espai a través d'una concepció de les relacions internacionals i de les polítiques exteriors configurades per les relacions Est-Oest i Nord-Sud.

L'altre gran àmbit de l'aportació intel·lectual de Jordi Solé Tura ha estat probablement el tractament de la qüestió nacional catalana o, en un sentit més ampli, la qüestió de l'estructura de l'estat des del punt de vista territorial. Aquest és l'objecte dels llibres *Catalanisme i revolució burgesa* —que és el text de la seva tesi doctoral, publicat el 1967, del qual es van fer diverses edicions i que es va traduir al castellà el 1971— i *Nacionalidades y nacionalismos en España. Autonomías, federalismo y autodeterminación* —editat el 1985, i que després es va traduir al català—, posteriors a la seva obra *L'ideari de Valentí Almirall*, la qüestió de l'estructura de l'estat també ha estat tractada en gran quantitat d'articles, conferències i introduccions.

A *Catalanisme i revolució burgesa* s'estudiava el pensament polític de Prat de la Riba, i per fer-ho s'hi integraven aportacions de Pi i Margall, Valentí Almirall, Manyer i Flaquer i Torres i Bages. En realitat, el procés de formació del catalanisme polític s'anализava des de la perspectiva del conflicte entre classes socials; mostrava el fet nacional com un fet històric, i el catalanisme i el nacionalisme, com a fenòmens no monolítics ni unificats, de tal manera que cada modalitat de nacionalisme o catalanisme reflectia interessos socials diferents i formulava de manera diferent la relació entre Catalunya i Espanya. Aquest enfocament feia evident que l'autor situava la solució de la qüestió nacional catalana en una transformació substancial a Espanya, i que per a ell la qüestió principal era la determinació de quin grup social exercia la direcció de l'aliança necessària per resoldre simultàniament la relació de conflicte entre Catalunya i Espanya i la substitució de la dictadura per la democràcia; era una anàlisi que mostrava les potencialitats del mètode marxista i també els seus límits.

El que l'autor del llibre no podia saber era que anys més tard, quan es va produir el procés polític de transició que va donar lloc a la desaparició del règim polític anterior i a la instauració de la democràcia, seria escollit diputat en les eleccions generals de juny de 1977 en les llistes dels comunistes de Catalunya, formaria part de la Comissió Constitucional del Congrés dels Diputats i seria designat membre de la ponència redactora del projecte de constitució, projecte que dotze mesos més tard es convertiria en la Constitució Espanyola de 1978, avui vigent. Aquesta constitució, que significa la supressió del règim polític anterior, de l'enfrontament civil i de la violència com a forma d'expressió dels conflictes, ha estat anomenada amb encert la constitució del consens, una constitució que, com ha dit la més alta magistratura de l'Estat, "com que és de tothom ningú se la pot apropiat en exclusiva"; la contribució de Jordi Solé a l'elaboració de la Constitució i al consens constitucional no va poder ser ni més decisiva ni més directa, i ha estat un dels escassíssims constitucionalistes al món que ha participat directament en la redacció d'una constitució: l'espanyola de 1978. És cert que el consens constitucional va derivar de molts elements en la complexitat del procés de transició, entre els quals, que la correlació de forces entre les diverses formacions exigia un acord de caràcter general, però també ho és que

aquest acord al voltant d'un text constitucional havia vingut exigint en altres ocasions de la història política constitucional espanyola, s'havia mostrat igualment necessari i mai havia cristal·litzat.

Una constitució no és altra cosa, avui que una norma jurídica que es diferencia de les altres perquè conté les decisions polítiques fonamentals d'una comunitat d'individus. El consens constitucional ho és respecte d'aquestes decisions fonamentals i hi subjau un pressupòsit no explícit: el reconeixement de l'altre, és a dir, el reconeixement per part de cadascuna de les opcions i forces polítiques d'una legitimitat igual en valors de tota la resta, i a la vegada exigeix un requisit: l'autocontenció de cadascuna d'aquestes forces i la comprensió que democràcia, dret i absència de violència són incompatibles amb la imposició íntegra i completa del programa de no importa quina força política. Si hi ha alguna aportació espanyola a la història del constitucionalisme des d'una perspectiva mundial, sens dubte és la de la constitució per consens, en la qual l'acord és l'objectiu o un element indisociable de l'objectiu, senzillament perquè la vocació de duració i la projecció d'estabilitat són dos característiques de la norma contenidora de les decisions fonamentals d'una comunitat de tal manera que la negociació no és un procediment per obtenir un text normatiu, sinó un procediment per obtenir un acord entorn d'un text normatiu. Aquesta lliçó, tardana de la segona meitat del segle XX, apresada després de l'espantós enfrontament moral, civil i militar de la primera meitat, és allò que el constitucionalisme espanyol té avui per oferir en un món globalitzat. No és difícil estar convençut que la noció de constitució per consens pot tenir gran utilitat en futurs desenvolupaments a l'Àsia i a l'Àfrica o en desenvolupaments més immediats a l'Amèrica Llatina i, sobretot, pot tenir-ne en el procés d'elaboració i aprovació de la Constitució Europea. La constitució per consens produeix un altre efecte: precisament per la solidesa de l'acord constitucional, la vida política quotidiana, és a dir, la lluita d'unes forces per mantenir-se en el govern i la d'unes altres per substituir-les, al voltant de polítiques públiques alternatives i contraposades no posa en risc l'estabilitat del sistema perquè encara que la disputa sigui per qüestions importants, les essencials han estat reservades a la constitució i allí es mantenen preservades, constitució que evidentment pot modificar-se a través

dels procediments de reforma que s'hi estableixen i que, consegüentment, exigiran també el consens per fer-los efectius: el consens s'ha incorporat normativament al procés de canvi constitucional.

El 1975 Jordi Solé va formar part igualment de la comissió redactora del projecte d'estatut d'autonomia de Catalunya, que seria aprovat el 1979, també per consens, ara doble, a Catalunya i a Espanya.

Al llibre *Nacionalidades y nacionalismos en España* estudiava el desenvolupament de l'estat autòmic i emfatitzava la necessitat de desplegar i incrementar els mecanismes de cooperació vertical i horitzontal, i poc després, a *Las Cortes Generales en el sistema constitucional*, sol·licitava la reforma del Senat per transformar-lo en allò que diu la Constitució mateixa: una cambra de representació territorial.

Senyor rector, m'adono que he esgotat el temps de què disposo per a la meva exposició i per això no em puc detenir ara en el comentari de les idees contingudes en els dos últims textos citats, però per concloure voldria sintetitzar les raons per les quals demano per al professor Jordi Solé Tura la investidura *honoris causa* per aquesta universitat, és a dir, explicitar els perquès d'aquesta sol·licitud:

Perquè com a professor sempre va estimular la curiositat dels estudiants i els va incitar a aprendre per si mateixos, i va presentar els coneixements com a hipòtesis necessitades de verificació. Perquè va ajudar i orientar un ampli i variat grup de joves universitaris que avui s'ocupen de l'ensenyament i la investigació en l'àmbit del dret constitucional i de la ciència política en vàries universitats.

Perquè va innovar en els mètodes i en els objectes d'investigació en el camp del dret i de les ciències socials, incorporant coneixements produïts en altres països i formulant nous interrogants.

Perquè va contribuir a la posada en marxa de la Facultat de Dret de Lleida, de la qual va ser el primer director d'estudis ara fa trenta anys, facultat que avui forma part d'una universitat ja consolidada, de bon nivell, que l'únic que necessita per incre-

mentar l'excel·lència és temps i bon govern. Una universitat de la qual possiblement se sentirien orgullosos alguns dels seus principals impulsors que avui ja no estan entre nosaltres, com ara, la professora Maria Rúbies i el professor Víctor Siurana, el rector Siurana.

Perquè posant-se en risc, sense estar-hi obligat, va ajudar a debilitar un règim de caràcter dictatorial i va afavorir finalment la instauració d'un règim democràtic.

Perquè va influir en una part de l'esquerra política i la va preparar per a la col·laboració en la transició a la democràcia.

Perquè va participar directament en la creació del consens polític que va cristal·litzar en l'aprovació de la Constitució de 1978, i el mateix es pot dir de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979.

Perquè sempre que ha exercit una responsabilitat pública —com a diputat, com a senador, com a ministre—, ho ha fet, a diferència d'altres, dignament, contribuint a la dignificació de la política; mai per alta que hagi estat la responsabilitat l'han abandonat la modèstia i l'accessibilitat.

Aquestes són, senyor rector, les raons per les quals sol·licito l'atorgament del doctor *honoris causa* per al professor Solé Tura per la Universitat de Lleida.

ACTE DE DOCTORAT *HONORIS CAUSA*

DR. JORDI SOLÉ TURA

Rector Magnífic de la Universitat de Lleida, professores i professors, amigues i amics estudiants, amigues i amics exestudiants de l'Estudi General, senyores i senyors:

Quan la Universitat de Lleida em va comunicar l'acord de la Junta de Govern de designar-me doctor *honoris causa*, vaig sentir profundament que aquesta també era la meua universitat, per bé que inicialment només hi havia treballat en els prolegòmens, quan l'Estudi General era ja una extensió de la Universitat de Barcelona, i al llarg del temps hi havia vingut com a professor i com a amic en moltes ocasions.

Han passat molts anys i el meu lligam amb la ciutat de Lleida s'ha anat fent més fort, tant en l'aspecte personal i familiar com en el públic, a través de la participació en els àmbits més ciutadans i col·lectius.

Aquest doctorat m'honora intensament i, per tant, vull expressar el meu agraïment als dirigents de la Universitat de Lleida i al conjunt de la comunitat universitària lleidatana. Gràcies a tothom.

Ahora vull expressar la meua satisfacció per poder compartir aquest acte solemne i entranyable amb una persona tan significativa i tan autènticament lleidatana com Josep Vallverdú. També amb aquesta iniciativa la Universitat de Lleida es fa mereixedora d'un altre agraïment per haver presentat en aquest acte el que és fonamental en la vida universitària: acció interdisciplinària, pluralisme intel·lectual i reconeixement i acceptació dels diversos tarannàs.

Abans d'entrar en el contingut del discurs vull compartir amb tots vostès alguns sentiments més personals i íntims. Jo sempre m'he sentit, i així ho he dit sempre que he pogut, un professor o un pedagog que creu que la informació i la transmissió

d'uns coneixements propis de la matèria no es fa des de la distància o la fredor acadèmica, sinó des de la mirada a la realitat social i política i des de l'apassionament i el compromís personal i col·lectiu.

És per això que avui no podria parlar des d'aquesta tribuna sense fer un recordatori de dos fets recents que ens porten sentiments diferents, però que ambdós estan presents en la nostra vida personal i, sobretot, col·lectiva. Tots sabem a què em refereixo: a la gran tragèdia de fa una setmana a Madrid que ens ha deixat commocionats, que ens ha afectat al fons del cor i que ha obert un espai de violència que ens obliga a lluitar sense treva contra els fanatismes més immorals. D'altra banda, no puc deixar de sentir la presència d'un espai nou i creador per a la nova etapa política que s'està obrint en el conjunt d'Espanya, i molt especialment a Catalunya. Són espais diferents però que s'acosten l'un a l'altre i ens obliguen sense treva a lluitar contra els assassins de la mort espantosa i a obrir noves perspectives de pau i de justícia.

La meua intenció era compartir amb tots vostès algunes consideracions sobre el que ha estat l'acció i la reflexió al llarg d'una vida acadèmica i que ha condicionat també la meua acció i el meu compromís polític i social. El tràgic succés de la setmana passada, però, m'obliga a ampliar el tema incorporant-hi alguns apunts relacionats amb l'àmbit internacional. Començaré, doncs, per aquest segon aspecte.

La història d'Europa és la història d'una llarga i dura batalla per establir un espai de convivència i de cooperació, que ha hagut de salvar obstacles indefinits, alguns dels quals encara actuen i destrueixen.

Al llarg de la història el territori europeu ha estat el principal espai de lluites per l'hegemonia, que van arribar al nivell més alt al segle XX. Mai hi ha hagut tanta violència política, econòmica i racial com en la guerra de 1914-18 i en la de 1939-45. Mai ha estat tan ràpida la decadència de l'espai europeu amb les dues guerres del segle XX, la posterior divisió en dues zones antagòniques després de la darrera guerra general i la submissió durant quasi cinquanta anys a dues grans potències no europees: l'URSS i el Estats Units d'Amèrica.

I quan tot semblava indicar que després de la caiguda de la Unió Soviètica s'obriria un espai més obert entre les dues Europes separades, es van produir les terribles morts de l'antiga Iugoslàvia i la violenta aparició del terrorisme internacional, que ha afectat directament moltes zones del món.

En aquest llarg procés, la construcció d'un espai europeu obert està avui a la meitat d'un camí que oscil·la entre la tutela d'uns Estats Units que fins ara fruïen del gran lideratge mundial amb el suport acrític d'una part dels països europeus, d'una banda, i una Europa que orienta els seus esforços i idees per aconseguir una sòlida veu pròpia i més oberta, de l'altra.

Però més enllà de la construcció d'un espai europeu fort i confortable, hi ha aspectes que afecten el conjunt de la humanitat que han d'ocupar el centre de la preocupació i de l'acció de tots els governants.

Entre alguns d'aquests aspectes fonamentals vull destacar la necessitat d'aconseguir un repartiment més just de l'economia i, alhora, evitar el distanciament entre el poder polític i la societat, que, en la mesura que augmenta, fa que aquell s'ocupi d'interessos més ocults i allunyats de l'interès públic, al marge de les regles històriques de la democràcia contemporània.

Avui més que mai són imprescindibles els grans acords entre països i pobles per tal de construir un nou marc democràtic mundial, amb institucions fortes i transparents, amb l'acatament de les regles del joc democràtic, on l'unilateralisme sigui substituït per la solidesa de les decisions conjuntes i es trobin vies de consens i de comunicació entre el poder polític i la societat, inclosos els sectors i els col·lectius que presenten alternatives al model de funcionament actual. És una reflexió que no s'atura només en els principis morals i humanitaris sinó també en l'òptica del dret i de la justícia.

Dit això, voldria tornar a entrar en la qüestió que havia tractat inicialment. La meua entrada en el món jurídic i en el dret es va fer pràcticament en paral·lel al meu compromís polític. Les dues qüestions són dues cares de la mateixa moneda difícils de destriar que m'han acompanyat al llarg de la vida professional i política.

El compromís polític per una societat més justa va trobar immediatament un doble vessant: la lluita per les llibertats i per la democràcia i l'encaix entre Espanya i Catalunya o, dit d'una altra manera, entre el territori gran i les perifèries. Aquests grans temes són els que han estat el centre de la meua reflexió al llarg del temps.

Des d'aquests punts de vista, doncs, em sembla ben clar que l'aspecte essencial de la nostra història contemporània, des de les Corts de Cadis fins a la mort de Franco, ha estat la impossibilitat de crear un sistema democràtic estable.

Al llarg de la nostra història les constitucions que realment han durat —deixant a part l'actual, afortunadament— han estat les que estructuraven el sistema de poder que el franquisme va portar a les últimes conseqüències. La consolidació d'aquest sistema va ser tan potent que la Transició es va iniciar després de la mort de Franco i no abans.

Una de les conseqüències de la forma en què el règim anterior va acabar i de la manera en què la Transició va començar, és que la construcció del sistema democràtic es va realitzar amb l'Estat anterior gairebé intacte. El marge de maniobra era reduït, i definir les línies divisòries entre els grups i les forces polítiques comportava grans dificultats.

He explicat en diverses ocasions els grans reptes a què vam fer front, no només en la redacció del text constitucional sinó també els que es van anar guanyant dia a dia durant tota la primera etapa de la Transició.

En general, la Constitució va fer uns plantejaments i va apostar per una filosofia que trencava els condicionants del moment, la qual cosa ens va permetre respondre a noves exigències. Tanmateix hi ha alguns temes que d'una forma més o menys cíclica es van mantenir presents i que, per tant, encara cal resoldre. Vull assenyalar, entre d'altres, la referència explícita que fa la Constitució a l'Església catòlica, la forma en què s'aborden les identitats diverses dins de l'Estat i l'acció necessària i imprescindible per canviar de dalt a baix un Senat que va ser modificat de mala manera en els moments inicials i que espera convertir-se en un sistema clar i obert a tot el nostre país.

Aquest és un tema molt important, i crec que és necessari insistir-hi. Històricament parlant, la base social de l'Estat espanyol no ha estat una nació sinó un conjunt de col·lectivitats, més o menys diferenciades, que no es van unificar a partir dels seus processos socials sinó que es van mantenir sota les estructures de l'Estat per la pressió de sistemes cada vegada més autoritaris, fins a arribar al franquisme.

L'estat centralista espanyol no va tenir mai capacitat modernitzadora i va ser impermeable a les reformes liberals i democràtiques. D'aquí, la importància històrica del republicanisme, de l'anticlericalisme, de l'antimilitarisme i de l'anarquisme com a elements de la cultura política de les classes treballadores.

Tanmateix es van sentir veus que avançaven propostes, com les de Pi i Margall, en el seu llibre *Las nacionalidades*.

"Queremos la autonomía de las provincias todas y a todas con libertad para organizarse como les aconsejen la razón y sus especiales condiciones de vida. Somos federales precisamente porque entendemos que las diversas condiciones de vida de cada provincia exigen no la uniformidad sino la variedad de sus instituciones [...]. La diversidad de condiciones de vida exige en los pueblos diversidad de leyes; por no partir de este principio el régimen unitario es en España como en todas partes, perturbador y tiránico" (cap. XIV, llibre tercer).

Dins d'aquest context, un dels grans equívocs és que aquest estat autoritari i centralista es va constituir contra un altre model alternatiu, que era el carlisme. Això va condicionar la posició del liberalisme progressista per trobar un model propi entre aquestes dues alternatives. D'altra banda, el franquisme va trencar els intents de la Segona República de buscar un encaix entre centre i perifèria, i, per això, quan va arribar la Transició aquest va ser un tema pendent que encara necessita una resposta plenament satisfactòria.

La Constitució reconeix l'existència de regions i nacionalitats, cosa que —sense concretar-ne el contingut— estableix diferències. També incorpora un instrument com el

Senat, que —com deia— al final queda sense viabilitat ni espai real, però que inicialment és reconegut com un espai representatiu de les comunitats autònomes.

L'aposta de la construcció de l'estat de les autonomies generava alguns interrogants. El primer era que totes les parts intentessin buscar el propi espai a través de la confrontació entre els vells i els nous nacionalismes. Avui podem considerar que la creació d'espais propis s'ha fet sense generar confrontacions irreversibles, encara que fins i tot hi ha hagut greuges comparatius que encara són vius.

La segona qüestió es plantejava en termes de solidaritat i de redistribució de recursos, que, sense estar plenament satisfets, han pogut crear una millor cohesió dins de cada comunitat i un millor equilibri entre els territoris. I el tercer aspecte era com es podien establir mecanismes de govern per al conjunt de l'estat autonòmic, un problema complicat, que, malgrat tot, ha anat avançant amb moltes traves, amb llums i ombres, però també amb moltes possibilitats d'acció comuna per tal d'impulsar amb més força i fer d'aquest espai un element decisiu.

La nova etapa que s'obre ha de ser capaç d'explorar noves fórmules i consolidar les que s'han comprovat adequades. Això significa que el comú i el singular, el general o els fets diferencials, no tenen perquè ser contradictoris ni mútuament excloents. No obstant això, aquesta filosofia només pot tenir consistència si al mateix temps es generen noves institucions i nous organismes que permetin avançar en allò que és comú i que disposin de mecanismes per resoldre els conflictes i les diferències.

Deixeu-me acabar, doncs, amb un desig: que si abans d'un any podem celebrar la reforma del Senat, us convidaré a totes i a tots a barra lliure.

Moltes gràcies.

LAUDATIO

DR. MIQUEL PUEYO PARÍS

Josep Vallverdú va néixer a Lleida el 9 de juliol de 1923, va experimentar el terror desplegat per l'aviació nazifranquista contra la població civil indefensa de la ciutat i va veure entrar, a Sant Martí de Maldà, una colla de soldats esparracats i tristos, amb una bandera bicolor feta amb un drap i un tros de fusta, que constituïen l'avançada del victoriós exèrcit del general Franco i l'inici d'una llarga nit que alguns cops sembla no haver-se extingit del tot, ni a Catalunya ni a Espanya, quan reapareixen els fantasmes de la intolerància, de l'engany i de les temptacions autoritàries. Des del seu naixement, les circumstàncies l'han dut a viure també a Barcelona, a Sant Feliu de Guíxols (on va néixer l'Eloi, el seu fill), a Balaguer, a Puiggròs i, finalment, a l'Espluga de Francolí, on ell i la seua inseparable Isabel, fundadora i directora de l'Escola Alba, es van instal·lar en arribar a la jubilació.

Després d'uns anys d'ajornaments incomprensibles, inseparables d'aquella tirada provinciana que de tant en tant torna a esquitxar les nostres institucions i les nostres iniciatives, avui, finalment, la Universitat de Lleida ret, amb tota justícia, el seu màxim homenatge acadèmic al ciutadà, professor i escriptor Josep Vallverdú, al qual també correspon el mèrit d'haver estat un dels primers docents implicats en l'aventura dels estudis universitaris contemporanis a Lleida, a principis dels anys seixanta. De fet, Josep Vallverdú, que es va llicenciar en Filologia Clàssica a la Universitat de Barcelona —on va esdevenir un excepcional col·laborador del doctor Jordi Rubió— i que ha desplegat una meritòria activitat de traductor, hauria pogut esdevenir un brillant catedràtic universitari, si la universitat dels anys quaranta no hagués estat un clos reservat als vencedors, si les ofertes per col·laborar-hi com a ajudant haguessin estat, en paraules seues, quelcom més que "caricatures de dignitat", i si ell mateix no hagués estat posseït, d'una manera tan intensa, per la voluntat i la necessitat d'escriure. El seu pas per l'ensenyament secundari —a pesar que ell mateix ha escrit que "posats

a triar de manera excloent, em quedaria la tasca d'escriptor i deixaria ara mateix, i sense la més mínima recança, la del professor" i que reconeix no sentir nostàlgia per les aules— ha deixat un excel·lent record en companys de claustre i especialment en els seus alumnes, que el recorden com una personalitat creativa, un excel·lent comunicador i un professor "diferent".

En comprometre'm a preparar una brevíssima *laudatio* de Josep Vallverdú —i confesso que ho vaig demanar jo mateix, amb insistència i amb il·lusió, al Departament de Filologia Catalana i Comunicació i al Rectorat— era plenament conscient que no hi hauria temps més que per il·luminar alguns aspectes de la seua trajectòria literària; de la seua aventura vital; del seu compromís amb la llengua i amb la cultura d'un país aixafat; de la seua singular personalitat; de la seua condició —alguns cops viscuda com una missió tan imperativa com l'encàrrec de Javhè al profeta Jonàs— de far cívic i cultural del ponent català...; i de l'elevat preu que en prestigi, en temps, en esforços de tota mena, en un assetjament no sempre prou respectuós amb la seua vida privada i amb la seua vocació d'escriptor, Josep Vallverdú —que en unes altres circumstàncies, en un altre país, fins i tot en una altra llengua, podia haver estat un lector universitari a l'anglesa, amb pipa i paraigua, i un escriptor sense urgències materials i familiars— ha hagut de pagar, per dir-ho d'alguna manera. Jo admiro sincerament i respecto extraordinàriament aquest Josep Vallverdú polifacètic, compromès i humanista; admiro i respecto la que ha estat la seua divisa: "Sóc un pessimista que treballa com un optimista".

"Em semblava que la terra no hauria estat habitable sense ningú per admirar", va escriure Simone de Beauvoir, i és aquest el sentiment que Josep Vallverdú m'ha inspirat, gairebé des del mateix moment de fer-ne la coneixença, de la mateixa manera que la seua obra —amb preferències particulars, com ara pel que fa a les magnífiques *Proses de Ponent*—, la seua conversa privada, les seues intervencions com a orador, la seua actitud pública i la seua dimensió com a mestre i com a exemple, han estat —per a mi i per a moltes altres persones— un mestratge essencial i primerenc, rigorós, insensible als vents de la moda i als beneficis de la integració i de l'èxit immediat i fugisser; una mena molt específica de mestratge, sense cap pretensió de fer-se una capella ni d'acumular acòlits i petits clons sense tremp ni originalitat; una mena de

mestratge, en definitiva, que actualment resulta francament inusual i que es basa, com deia Ciceró, en el fet que la virtut és la raó perfeccionada.

A Indíbil i la boira, Josep Vallverdú va escriure: "Ens salvem pels mots. Fou el llenguatge un dels meus àmbits grats, ja de ben petit". I Gabriel Janer Manila va fer públiques, en referència a l'autor, les següents paraules: "no existeix cap literatura innocent: l'amor a la vida, la passió per l'autoconeixement, la voluntat de mesurar el propi esforç, l'audàcia com a virtut i com a repte, i l'enginy, i la curiositat, i l'eficàcia... Hi ha una presa de posició pels més dèbils, els més desvalguts o els més atupats pel vent de la injustícia i la discòrdia. Una visió sovint lírica del món, sovint dramàtica, sempre esperançada i optimista".

Doncs bé, aquest Vallverdú salvat pels mots i salvador per als mots, membre emèrit de l'Institut d'Estudis Catalans, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, escriptor llorejat i reconegut en tots els àmbits de la seua producció —l'assaig, la ficció, la literatura infantil i juvenil, l'articulisme—; aquest Vallverdú hortolà (la condició que una expressió xinesa lliga a la felicitat per a tota una vida); aquest Vallverdú amic dels animals (la seua obra n'és plena i està plena de la commiseració pels animals, íntimament lligada a la bondat, d'una manera que demostra, com va escriure Schopenhauer, que "una compassió per tots els éssers vius és la prova més ferma i segura de la conducta moral"); aquest Vallverdú que ha estat un testimoni de Ponent i un lluitador, en els anys més negres i desorientadors de la dictadura, per la seua integració en el conjunt català, però que no sempre s'ha sentit còmode en aquesta missió, una mica empipadora, de ser "l'home de Lleida"; aquest Vallverdú que ha estat un orientador de la realitat catalana, el pedagog d'un país segregat i el mestre d'aquella història escamotejada sistemàticament pel franquisme... En definitiva, Josep Vallverdú ha estat tot això i encara algunes coses més —un escriptor tot terreny, com va suggerir el crític Isidor Cònsul—, un amic lleial, un enemic de la superficialitat i la xerrameca, un pare preocupat, un infant que s'enyora, un company que no ens podem imaginar separat de la Isabel, un fill que no deixa de recordar la mort de la seua mare, una branca d'un gran arbre familiar que s'endinsa en la història del nostre país i en les mateixes engrunes d'una terra que tant us ofrena una ceba com una olivera o un castell enrunat.

ACTE DE DOCTORAT *HONORIS CAUSA*

SR. JOSEP VALLVERDÚ AIXALÀ

Magnífic rector; membres de la Junta de Govern, del Consell Social i del Claustre; autoritats; senyores, senyors:

En rebre el pes de la nova dignitat, rica de simbolisme, aquest qui us parla és conscient que la Universitat de Lleida es manifesta amb una generositat que mai no podrà ser adequadament corresposta. La institució acadèmica ha cregut veure en la persona triada uns valors de treball i de projecció de servei damunt la societat. En tot cas, quan un lleidatà és enaltit a la pròpia pàtria es trasbalsa d'emoció. Vaig ser testimoni del naixement d'aquesta nostra universitat, a les aules provisionals de la qual, i en els primers anys de la dècada dels setanta proppassada, m'aplegava amb entusiastes alumnes com a professor encarregat de curs. Expresso ara, juntament amb el meu agraiement, l'admiració per la creixença i puixança d'aquesta universitat i ofereixo la fermança de la meua disposició en el servei a la cultura.

En aquesta avinentesa he escollit de dir uns mots sobre *llengua i vida*, i ho faré lluny de magistralitats, com un comentarista, digressiu, si volíeu; és la meua manera, i en aquest punt precís, comentarista mai desvagat del fenomen íntim del llenguatge, d'aquell àmbit de la identificació de la llengua amb la vida. La reflexió que hi aporto és modesta elaboració personal.

Posseïm tots, un per un, una llengua, que és la llengua d'una comunitat, nació o tribu, i al mateix temps aquesta realitat la sentim en un pla íntim, com a pròpia i personal, perquè l'articulem amb sensacions profundes, que ens deuen retrotraure als mesos de claustre matern. Quan pensem, les idees, les imatges, s'expressen en la nostra particular pantalla interior amb una força que maldem per traduir en mots, manera de comunicar-les a d'altres. És el fenomen del llenguatge oral, o sia l'exteriorització del

nostre interior per sons, i mots, i complexos frasals, que transportaran socialització, sentiments, coneixements, idees, abstraccions; l'idioma propi i compartit.

En un moment o altre de la nostra creixença ens percebem integrats dins el nostre idioma, precisament perquè hem crescut en un marc social on aquesta llengua l'aprenem de manera progressiva i natural. Més endavant arribem a reflexionar, a partir de la llengua, sobre el llenguatge en general, atribuït de tota la humanitat. Aquest concepte universal de llenguatge és concordant amb la definició taxativa de Heidegger: "El llenguatge és la casa de l'ésser".

Els primats més desenvolupats manifesten habilitats sorprenents, capacitats de deducció i de conducció intel·ligent de l'instint. Però aquests tan desperts parents nostres s'han aturat davant la muralla del parlar articulat; tot i llur laringe, paladar, glotis, llengua, dents i llavis, àdhuc cervell, ells són incapaços de dir mots, de confegir altre que uns sons diversos. Els nostres avantpassats devien començar també per paregudes sonoritats en un balbuceig inicial, i tal vegada amb una jerarquia de sons, com de segur en deu tenir la teoria el professor Miquel Pueyo; mes, per una evolució i sensibilització privatives de la nostra espècie, van elaborar uns codis de complexitat en què, gràcies al desenvolupament del cervell i per una inefable tria de les seves moltes funcions, es van produir els mots monosil·làbics, la intensificació i energia del vocalisme i més tard les primeres frases. Així deuríem plasmar els tempteigs de denotacions, per exemple els anomenaments. Mes, quina obscura nit, quina lenta alba, fins a arribar al llenguatge ben racional, ben sentimental, el discurs llarg, alegre o trist, que de denotatiu passa més tard a connotatiu, exquisit, irònic o retòric.

He parlat abans de claustre matern. La importància que l'estadi infantil té per a l'estudi del llenguatge és bàsica: els grans psicòlegs de l'educació, Piaget al davant, es basen en l'infant i l'aprenentatge de la parla per apregonar i delimitar la discussió sobre aquest fenomen. El nostre Samuel Gili i Gaya és autor d'un estudi clàssic sobre el llenguatge infantil. *Llenguatge*, facultat de comunicació per elocucions, signes, gestos corporals. *Llengua*, manifestació personal i grupal d'una concreta forma de llenguatge. Tots els fenòmens del llenguatge s'estudien dins allò que els científics

arribaren a formular en coordenades, cadascun dels seus representants a la seva manera: la lingüística. El vell Ferdinand de Saussure deia:

La matèria de la Lingüística està constituïda en primer lloc per totes les manifestacions del llenguatge humà, tant si es tracta de pobles salvatges com de nacions civilitzades, de les èpoques arcaïques, clàssiques o de decadència, tenint en compte, en cada període, no tan sols el llenguatge correcte i el "bon llenguatge", sinó totes les formes d'expressió.

Aquesta definició donava per sobreentès que tothom havia pres consciència de què era el llenguatge, a banda la referència a "pobles salvatges", avui absolutament abandonada, i blasmable. Els etnòlegs moderns no defineixen cap comunitat com a "salvatge".

Provar de definir el llenguatge ens aboca a descobrir que són més complexos i alhora abastadors els termenals que li podem aplicar: el llenguatge pot ser

una forma de comportament humà i social, que possibilita la comunicació mitjançant la utilització creativa d'un sistema simbòlic i convencional, format per signes orals arbitraris.

Més o menys, ara i aquí ens valdria aquesta definició de tipus generalitzat treta d'*El mot i la parla* de Milton Azevedo.

Totes les formes d'expressió, deia Saussure: l'infant torna de l'escola i engega un reneç; l'ha après al carrer, potser al pati escolar; està, innocent tant com engrescat, entrant en la gran esfera del llenguatge humà, aquell que abasta tota mena d'expressions, és a dir el contingut de l'ample món. Però *no només* mots o frases ara riques, ara vulgars, *sinó totes* les formes d'expressió. Entre els nats a Ponent tenim un destacat especialista en el llenguatge gestual, la comunicació altra que oral o escrita: el professor Sebastià Serrano, mestre en la matèria.

Tornem als mots. L'infant comença a assimilar llenguatge com assimila cèl·lules mentre està en el si matern: el menut o la menuda en formació pot copsar si no les frases, si no els mots, sí les seqüències musicals de la cançó de bressol que la mare li canta, primera experiència d'absorció del *continuum* oral.

L'infant posseirà una llengua, que és la de la mare. Llengua materna, essencialment mare-fill; la història social ha assimilat *llengua materna* a *llengua pròpia* dels naturals d'un indret. Interessaria encara més, ara i aquí, delimitar llengua materna com la que un ésser humà va escoltar dels llavis de la mare des dels primers moments de vida. Una vida viscuda dins una primera, entranyable, pàtria.

I la portem a sobre com una marca, no només d'identitat familiar, de grup, nacional, sinó, a parer meu, personal i enarborada de forma contundent a compàs de qualsevol altre signe bàsic de vida. Retinc ara una feliç expressió de Biel Mesquida: "La llengua materna és el primer paisatge". Llengua i vida. A seixanta anys passats des que vaig perdre la mare, una bellesa encara jove, no me'n torna, ara i adés, el perfil, sinó la veu, el vehicle de la meua llengua.

I aquella era també la de la meua comunitat, i a través de les persones grans la identificava com una herència compartida. Hi havia la història, sí, però hi havia endemés els neologismes que sorgien al grat dels nostres anys de creixença, a finals dels vint del passat segle: *cinema* i *ràdio* (*cini* i *arràdio*, per als vells), *dirigible*, *tractor*, *nevera*, *gramola*. I per als infants que ja érem sensibles a la bellesa, color o contundència dels mots era un guany important l'adquisició de la llengua heretada i alhora la implementació que en fèiem amb neologismes o girs trets dels invents, dels oficis, del carrer, dels jocs, de les revistes infantils. Així vivíem dins la nostra llengua, transversalment en tots els compatriotes, i verticalment des dels orígens de les nostres respectives famílies.

El que fou nen, alhora que pren consciència de l'estructura de la llengua pròpia —personal i compartida amb la seva societat immediata—, absorbeix les d'origen forà que hi conviuen o li toca aprendre. La nostra societat fou aclaparadorament catalanoparlant, i, escolaritzats en castellà i català, tal vegada per la constitució familiar biològicament catalanòfona, enteníem que el maneig de les altres llengües seria una conseqüència de saber traduir. Estàvem en mesura de copsar que en canviar d'idioma testimoniàvem la convivència de llengües, sense cap duresa... ben segurs, però, de quina era de debò, la que podíem anomenar nostra i, per tant, sabedors que traduïem.

Les llengües estrangeres eren llunyanes i properes alhora. I, encara, enteníem que la nostra s'expressava en músiques diferents i en mots diversos segons la comarca o la regió, i aquí no em sé estar de retre homenatge al doctor Joan Veny, tan lligat a Lleida i referent nobilíssim dels nostres estudis de dialectologia.

He conegut perfectes bilingües, persones que d'infants ja havien emprat dues llengües, la materna i la paterna. En llur cas la sensibilitat semblava ésser la mateixa enfront d'una o altra de les dues llengües.

De debò? Quina era la llengua materna de veritat? Sospito que una, no les dues llengües, és la més constitutiva del personatge, i aquesta seria la de la mare.

La branca científica anomenada sociolingüística no tindria raó d'existir si cada grup de parlants considerés només la seva llengua materna sense entrar en contacte, en conflicte, amb altres llengües, o aquella llengua materna en conflicte amb ella mateixa, per raó del diferents graus i vestits d'ús segons les capes socials que la reconeixen. L'estadi de convivència harmònica no sol donar-se; generalment els pobles, les comunitats diferents, estan en contacte no harmònic, perquè es produeixen les imposicions polítiques: aquestes solen comportar substitucions, intents d'assimilació o de destrucció. Només aquells ordenaments legals que reconeixen d'entrada i de manera equilibrada oficialitat plena a totes les llengües d'un territori són capaços d'educar en la normal convivència. Per contra, quan hi ha pretensions d'exclusivitat o preeminència d'una de les llengües es desencadena un conflicte, que aviat es corporifica amb una infecció diglòssica i l'establiment de dos nivells lingüístics que simbòlicament hem acordat de denominar *llengua A*, tinguda per alta, i *llengua B*, tinguda per baixa; en disposar la A de tots els alçaprens oficials i assimilar-se al poder, la llengua B resta relegada al nivell familiar, i afectiu, sense possibilitat d'assolir nivells polítics ni cap modificació del seu estatus. Al contrari, de segur que després d'una agonia, generalment lenta, morirà.

La UNESCO ha previst i declarat explícitament que d'ara fins a finals del segle XXI la meitat de les més de sis mil llengües que es parlen al món haurà desaparegut. Com és

possible que desapareguin tres mil llengües en cent anys? Com és possible que cada quinze dies de mitjana s'extingeixi una llengua en alguna part del món?

La raó l'expliquen molts factors, i cal aclarir que desapareixeran les que es troben en indrets de moltes varietats idiomàtiques i són, a llur torn, relativament de poc pes: la mort els sobrevindrà per escàs nombre de parlants (la quasi totalitat de llengües del món, el 90%, són parlades per menys de deu mil persones), o es produirà per imposició d'una altra cultura, per canvi d'hàbits degut a revolucions industrials i tecnològiques, immigració massiva i agressiva, concentració urbana, consum audiovisual, globalització educativa.

Evoco ara un cas real, referit en forma novel·lada per l'escriptor californià Scott O'Dell, que relata l'odissea d'una nena aborigen, pertanyent a la tribu que el darrer terç del segle XIX ocupava una de les moltes illes del rosari que esquitxa linealment i paral·lela la costa de Califòrnia. Una única tribu, un únic grup d'habitants d'aquell petit territori.

La progressiva minva d'aliments amenaça la tribu de malalties i extinció i obliga les autoritats californianes a enviar un vaixell a rescatar-ne en darrer extrem els membres i transportar-los al continent. Per circumstàncies narrades a la novel·la, una nena, fortuïtament, no puja al vaixell, i es queda sola a l'illa, mentre en plena travessa una tempesta enfonsa aquella nau de rescat. Tots els membres de la tribu moren negats. La nena, Won-a-pa-lei, aquest n'era el nom, fa front a la fatalitat d'haver de viure totalment òrfena, espavilant-se a campar-se-les, exactament a sobreviure; és un toc més al tema robinsonià. La nena roman totalment aïllada, mai més ben dit, durant dinou anys, creix, supera dificultats i depressions, esdevé adulta. Una casual visita de pescadors al cap d'aquells quasi vint anys permet de descobrir-la i és portada en un convent de terra ferma. Però ella només coneix l'idioma de la seva tribu, i ara no té ningú amb qui parlar-lo. És intel·ligible per a la resta dels mortals. Ni els frares ni els indis del lloc no van entendre mai la llengua d'aquella dona. Amb ella va morir aquell idioma indesxifrat. Un cas extrem d'únic parlar, d'un idioma singular.

Més dramàtic és el cas de les llengües parlades, i fins escrites, per nacions senceres, que veiem afeblir-se davant els nostres ulls, ajudats dels testimonis també del passat recent, i que només per raó de la curta durada de la nostra vida d'espectadors no veiem morir definitivament.

En visites a racons del mapa de les llengües, sobta la debilitació de l'idioma local per obra i efecte de la pressió d'una llengua dominant catalogada d'oficial, o llengua d'estat. Les formes que aquella pressió pot adoptar són variades: sempre restrictives per a la llengua minoritzada. I modernament s'hi afegeix la globalització.

La globalització cultural va començar al món desenvolupat amb, bàsicament i revolucionàriament, l'ensenyament generalitzat i la multiplicació dels mitjans de comunicació: tot això, paral·lel al creixement urbà, a l'aparició de classes mitjanes baixes i de la tecnologia oferta pel comerç. La premsa es difongué i diversificà —i aplegà molts i molts clients—, amb l'escolarització creixent; la ràdio primer i el ric món audiovisual més tard, arribaren a tothom; els mitjans, en teoria, haurien de ser compartits per tots els idiomes d'un territori, però això és difícil en aquells llocs on la llengua tradicional té escassa capacitat de maniobra i ascensió —com, per exemple, el català a l'Alguer o a les zones geogràficament extremes.

Quan una persona percep la seva llengua com un dels elements de la pròpia vida, posa energia a reforçar-la. L'aprèn bé, la situa en un indret d'honor de les seves activitats, l'estima més i més, la defensa, sobretot, de les agressions.

Pot semblar exagerat parlar d'agressions a una llengua dins el segle XXI, quan durant el XX l'ONU i la UNESCO van definir clarament el dret de les llengües, de totes les llengües, a l'existència i a la permanència. En aquest punt les referides altes instàncies són taxatives. Els textos de comentari a aquella declaració repeteixen i glossen la veritat primera:

Podem afirmar que, objectivament, no hi ha llengües amb més o amb menys recursos, més o menys riques. Totes són suficients per a la comunicació habitual en el grup humà a què pertanyen;

totes es troben en el punt de desenvolupament sociocultural, polític, econòmic, al qual serveixen. Conseqüentment, no hi ha llengües que siguin ni millors ni pitjors que les altres.

Doncs sí: hi ha agressions, derivades de polítiques assimilistes, uniformistes. I aquestes operen amb vent a favor, perquè segons les xifres de la UNESCO, a Europa, de les 234 llengües parlades actualment, 9 són moribundes; 26, a prop de l'extinció; 38, en perill; i 50, viables o en perill potencial per la pressió de les dites "llengües d'estat".

Factor decisiu, la sostinguda pressió política si opera amb contumàcia; tan bon punt els parlants d'una llengua accepten la tal pressió, s'hi habituen i practiquen amb delit i en tota ocasió que poden la llengua d'estat, tot i essent o no conscients que afebleixen la pròpia, aquesta no fa altre que perdre alè dia rere dia. Si s'accepta l'excel·lència de la llengua d'estat i la reducció de la pròpia, hem emprès el camí del cementiri.

No deixem de comprendre com augmenta el risc de desaparició, per empobriment, de les llengües que les comunitats dites "indígenes": moltes no troben manera de normativitzar els seus idiomes tribals. I aquest és un obstacle decebedor. En un congrés de l'International Bureau of Books for Youth a Praga, vaig poder escoltar com el delegat d'un país africà exposava la impossibilitat de tenir llibres en la llengua de la seva regió: no hi havia formes escrites, els calia recórrer, per a la lectura i l'escola, a l'idioma dels antics colonitzadors europeus.

La comunicació és la utilitat primera del llenguatge. I ens comuniquem en primer terme no pas sempre des d'una seriosa densitat cognitiva ni informativa, sinó, en mots dels etnòlegs, en funció fàtica (del grec *phasis*, 'enunciat'). És a dir, no necessàriament per informar o per racionalitzar, sinó simplement per comunicar: "Fa bo, avui. Sí, sembla que sí"; "Has vist quina façana més ben pintada?"; "Fem un cafè?"

Hi ha hagut ben poca densitat cognoscitiva o informativa en aqueixes frases, però en canvi han contribuït a la socialització.

Fa anys, a punt de retornar de Barcelona amb un grup d'alumnes, va acostar-se a la porta de l'autocar un mariner dels que avui en diuen *afroamericans*. Demanà si algú parlava anglès. Simplement volia enraonar, intercanviar unes frases. Després de dos minuts de conversa superficial amb aquell negre, vaig entendre quina era la funció fàtica de les llengües. I també vaig copsar com estava d'agraït aquell desconegut d'haver pogut enraonar, tan lleument, en el seu idioma. "D'on sou, d'on ets, estic cansat, amb ganes de tornar a casa, salpem demà".

La llengua pròpia ens permet de viure molt intensament la socialització a través de les expressions més innòcues, frases fetes que manquen d'acidesa, però també amb refranys, jocs de mots i altres eines que emprem amb agilitat per construir un corrent saborós de comunicació. Els menuts, als jardins d'infància i en els classes de pàrvuls, fan un salt robust en la seva socialització, i en aquest guany hi juga un paper determinant l'aprenentatge i pràctica de la llengua, el xerroteig que ja s'haurà iniciat amb la família, la comunicació, l'intercanvi amb els altres nens. I torno a pensar en el doctor Sebastià Serrano i els seus estudis sobre altres llenguatges fora de l'oral; l'expressió emesa pels òrgans de la fonació ve reforçada pel gest, per l'instintiva organització dels espais de distància i proximitat, cosa que fa madurar aquells infants.

Creixem amb la llengua, i mai la coneixem prou bé: els escriptors ens en sabem moltes, de mancances. Maldem no tan sols per fer rica la nostra llengua, sinó per fer-la expressiva i qualitativa. Vehiculem les nostres dèries en mots i seqüències lingüístiques. Quina consciència de possessió compartida, quan aconseguim fer sorgir emocions als lectors! Quina certesa que la meua llengua és la d'ells, i quina enveja exultant quan penso que hauran tal vegada descobert en el text més vida que no la que jo hi havia volgut posar.

Els experts ens anuncien, en uns auguris negrosos, que, a la llarga, tres o quatre llengües vehiculars dominaran el panorama de la comunicació oral i escrita. Llengües que permetin, en un món global, ser emprades arreu: el fenomen de l'anglès és tentacular i resolutiu de forma esclatant. Ha estat un procés accelerat, sustentat avui bàsicament per parcel·les de l'alta ciència, la tecnologia de la comunicabilitat, el turisme, el co-

merç i el mimetisme que provoquen cinema, cançons i altres elements de masses. És una llengua estesa fora dels límits físics de l'àmbit anglosaxó inicial, transportadora de tècnica, capaç de generar adhesions, i servidora al seu torn d'una globalització de maneres i de ritmes que pren per model pautes nascudes a l'Amèrica del Nord de parla anglesa, avui introduïda a totes les llars gràcies a la potència exportadora de les modes, dels productes de consum i de les xarxes de la comunicació.

De seguida, a la llengua de la globalització li surten imitadores, que es proposen aconseguir subglobalitzacions. És a dir: d'entre les altres llengües, algunes comencen a globalitzar a llur torn, i ho fan imposant-se a les de menys població que amb elles comparteixen territori. La globalització és un fenomen que arriba a tots els racons. És una taca progressiva, potser sense aturador, a la qual només es posen lleugeres barreres locals, zonals, sense reeixir a desfer-ne ni l'estructura ni la marxa. Al contrari, es reforça el segon grau de globalització fagocitària reduïda que els ha servit en safata el moviment absorbent mundial. El professor Joan Martí i Castell, en un seu parlament, al·ludia a la globalització lingüística que s'insinua creixent a la universitat, i deia: "La Unió Europea ha impulsat un nou concepte d'universitat, basat en l'èmfasi de la internacionalització del saber. Si en el procés de canvi silenciem la nostra identitat, què és el que hi podrem aportar?" És constatable, afegim, que s'està propagant l'ús de l'anglès en assignatures de caire tecnològic, però ara també en les de caire humanístic.

Un nou element pertorbador el forma la irrupció dels llenguatges compendiats, icònics o comprimits en codis d'indispensable coneixença en el món d'avui. La traducció des del significat al significat és vertiginosa, es tracta de lectura d'impacte, veloç, no reflexiva, que infecta els infants des del primer contacte amb els ordinadors. Molts de nosaltres encara vam utilitzar la lectura reposada, i ens expressàvem generalment amb frases construïdes, amb començament i acabament. Avui, en una intensificació d'allò que Ortega batejà com a *rebel·lió de les masses*, dins unes grans mecanització i distribució, guanya terreny el llenguatge desconstruït. La velocitat forçada exigida per a la interpretació —de fet, ordres imperioses— de les icones; la velocitat, doncs, a què un sistema tan simple, però tan coactiu com és el sistema binari obliga, no és

altre que el reflex de la velocitat amb què tot es produeix avui en la part petita de cosmos que als humans ens toca compartir amb els altres elements de la biosfera. En efecte, tot passa d'actualitat amb rapidesa, la nostra vida està envoltada de caducitats irremediables. Aquesta rapidesa afecta la qualitat de l'ensenyament de la llengua, el contingut i el maneig de la qual haurien de fonamentar-se en els primers cursos. El resultat del garbuix apressat modern és la mala qualitat de l'ortofonia i de l'ortografia, la vacil·lació i simplificació dels components morfològics i la pobresa lèxica. Aquest garbuix contamina fins els estudiants de facultat, com ja van assenyalar fa anys, entre d'altres, els doctors Badia i Margarit i Joan Solà.

Com si fos una traducció no ja del signe lingüístic sinó de la intencionalitat dels missatges es va estendre un núvol amenaçador damunt les llengües sense estat. En el nostre cas aviat ens dolgué la doble pressió lingüística generadora de perill, i perill perceptible: l'exercien la llengua d'estat i la llengua supraestatal, que feia olor de prestigi induït. Les petites llengües, deien, no tenien realment la importància que els havíem tradicionalment donat. La diversitat ens ve sovint pintada de dissort.

Però som diversos, i només aportant cadascú i cada poble allò que li és propi es pot conviure sense decepcions ni cremors d'humiliació.

El problema és que en general es planteja la globalització no com la contribució de cada realitat sociocultural i lingüística a la construcció d'un món solidari i interdependent, sinó com el mecanisme per a prescindir dels àmbits més petits i amb menys poder politicoeconòmic, en benefici d'una falsa mundialització que pretén el predomini dels més nombrosos i dels més poderosos. (Actes del curs del Consorci de la UIMP.B 2001)

Realment, cadascun de nosaltres, com a possessor d'una llengua, que al mateix temps és patrimoni i comú denominador d'un grup humà, viu en part perquè posseeix aqueixa llengua. Jo, tu, defensant-la fem la nostra aportació a la seva consolidació, tot mantenint-nos alerta a la multiplicitat d'idiomes del món. Idiomes que ja no són enllà de les nostres fronteres, sinó entre nosaltres, al replà de l'escala. Tota propaganda de la diversitat que es delati com un intent de diluir fins a la desaparició la pròpia llengua dins el magma i, sobretot, la pura i simple substitució lingüística, és un pecat greu,

perillosíssim. L'ideal seria que tots passéssim per l'experiència del torsimany, que ens toqués traduir, i ser-ne conscients. La convivència de les llengües exigeix, per ser pacífica i fruitosa, el respecte mutu i la delimitació de les respectives essencialitats. Això, en un món que, innegablement, està donant molt de valor a la imatge i al so.

S'ha produït darrerament una embriaguesa de comunicabilitat, d'abastabilitat diria; les persones estan —tal vegada ficticiament— molt més prop les unes de les altres pel fet de ser consumidores d'unes xarxes, darrerament amb la inflor sobreixidora de la telefonia mòbil, real amenaça per a l'ortografia, la morfologia, el lèxic i la desitjable compleció del període (*5 pm pda K = A les cinc, tota la colla davant el quiosc*). Fins s'hi estalvien lletres (*pda per panda*). Un ventall força anguniejan, desagradable, de paranys i de perills sotja la llengua, qualsevol llengua culta, però particularment nosaltres sentim la debilitació de la nostra: manca de consciència de la necessària tibantor en la vigilància per la riquesa i correcció; pressió globalitzadora, aprofitada per l'acció piconadora de la llengua d'estat, despectiva de les altres, i que, sempre per raons polítiques, podrà aprofitar-se de qualsevol blanesa, descurança o connivència de part dels parlants de la llengua "regional"; fatiga i promiscuïtat entre els parlants, admissió de la definició de llengua com un instrument de comunicació i no res més.

Una llengua és quelcom més que un sistema per enviar i transmetre continguts: una llengua és una vivència, una forma d'ésser en el món, i d'ésser-hi en companyia d'aquells que, íntimament lligats a ella tant com nosaltres, viuen i moren dins el seu àmbit. Sobretot defensem i defensarem que una llengua és una *força moral*. Des de la intimitat la llengua pròpia cal que se senti quasi com el torrent sanguini. I és aleshores quan, tot i percebre que les llengües, totes, són sistemes de comunicabilitat (la nostra també), i que les hem d'interrelacionar, al mateix temps enaltim la nostra com un àmbit valuós, imprescindible, en què l'esperit s'adelita, els conceptes són més rics i l'acció vital, més plena d'impuls. I una voluntat de supervivència s'hi arrecera, amb la tossuda determinació que donen alhora la lucidesa i el sentiment.

Llengua i vida.

DISCURS DE CLOENDA

DR. JOAN VIÑAS SALAS

Jo vinc d'un silenci
antic i molt llarg.

Venim d'un silenci. Els vells i emotius versos de Raimon descriuen perfectament, amb la precisió del poeta, el nostre passat immediat.

Venim d'un llarg silenci imposat amb una cruel guerra. Venim d'un llarg silenci sostingut per quaranta anys de dictadura. Un silenci espès, dens, que va fer callar la nostra cultura nacional, la cultura liberal i democràtica, i la cultura política i associativa de les classes populars.

Un silenci que ens ha estat difícil de trencar i esvaïr. Potser encara avui l'arrosseguem com una càrrega pesada, i això no ens permet construir el present ni el futur d'acord amb els paràmetres de veritat i llibertat.

Amb motiu del cinquantè aniversari del final de la Segona Guerra Mundial, el premi Nobel de literatura Heinrich Böll feia notar el concepte que els seus conciutadans tenien de l'any 1945: mentre que per a uns Alemanya havia estat alliberada, per a d'altres havia estat ocupada. Si féssim un exercici semblant entre els nostres conciutadans fàcilment constataríem que, vint-i-nou anys després de la mort del dictador, no hi ha pas un consens a l'hora de qualificar aquella nostra etapa històrica.

No m'estic referint pas a un consens acadèmic. La universitat no ha descuidat les seves obligacions en aquest terreny. Els nostres historiadors han fet avançar responsablement el coneixement amb una recerca del tot rigorosa. Puc dir, amb orgull legítim, que la nostra universitat ha estat pionera en més d'un camp d'aquesta recerca. Evidentment em referia al conjunt de l'opinió pública i als mitjans que tenen capacitat d'influenciar-la.

Les dramàtiques circumstàncies que hem viscut aquests darrers dies ens han fet encara més evident que el silenci autoritari que paralitza una societat no desapareix per l'acció contundent de les bombes. Quan s'esvaeix la polseguera que aixequen i ja no hi queda cap víctima, el silenci que resta es fa encara més espès.

L'any passat es va commemorar el vint-i-cinquè aniversari de la Constitució i enguany s'escaurà el de l'Estatut. Si una permetia passar d'una dictadura a un règim democràtic, l'altre consolidava les nostres institucions nacionals, principalment la Generalitat, restaurada anteriorment amb el retorn del president Tarradellas.

Vint-i-cinc anys després els mecanismes establerts en aquests textos poden ser revisats —de fet, està prou estesa l'opinió que ho reclama. Ara bé, els principis i els valors que sostenen l'ordre constitucional i estatutari han de ser defensats. I no cal perdre de vista que va ser una victòria difícil i, fins i tot, heroica.

Contra allò que sovint s'affirma interessadament, ni la democràcia va ser una concessió gratuïta i generosa; ni la Transició, el producte d'una operació d'enginyeria política. Si la democràcia ha tornat a ser possible, si les nostres institucions i la nostra cultura han pogut ser restablertes, és perquè el nostre poble, silenciats durant molts anys, mai es va resignar del tot.

Fa poques setmanes que a la Universitat Politècnica de Catalunya i a la Universitat Rovira i Virgili van tenir lloc uns actes de la mateixa naturalesa que aquest que ara estem fent aquí. Hem de recordar, també, que la nostra universitat va protagonitzar l'any passat un acte de justícia històrica amb els homes i dones que van haver d'emprendre el camí de l'exili el 1939.

La universitat és una institució educadora i com a tal té el deure de fer arribar als joves estudiants els valors de la fraternitat, la justícia i la llibertat, fonaments de la pau.

Justament són aquests valors els que avui homenatgem, sense que això pugui representar cap demèrit a la brillant trajectòria acadèmica dels nostres nous doctors. Una

trajectòria que era prou ben coneguda per tots vostès i que aquest vespre ha estat posada en relleu de manera impecable pels doctors Monreal i Pueyo.

El professor Jordi Solé Tura ha assolit els més alts graus tant en la universitat com en la política, una trajectòria que ha anat paral·lela a l'exemplar lluita contra el franquisme. El jove forner de Mollet del Vallès ha restat sempre fidel a la classe treballadora de la qual procedeix. La biografia universitària de Solé Tura és confon en gran manera amb la resistència que la universitat catalana va oposar sempre al franquisme.

La universitat catalana va ser un dels focus més actius de la resistència contra el franquisme. Des dels fets del Paranimf, el 1957, fins a la constitució del Sindicat Democràtic d'Estudiants, el març de 1966, al convent dels Caputxins de Sarrià. El Sindicat d'Estudiants va marcar tota una generació; l'ampli suport que va rebre dels més significats intel·lectuals catalans i d'importants sectors de la societat civil, així com de molts professors, va impedir que les autoritats franquistes poguessin aïllar la Caputxinada com una aldarull estudiantil més. Després van venir els anys marcats pel Maig del 68, quan el radicalisme i l'heterodòxia conviuen —no sempre de manera fàcil— amb la lluita per la democràcia i la duresa repressiva dels darrers anys del dictador. La biografia universitària de Solé Tura és un fidel recorregut per aquesta història; és una biografia plena de sancions i entrebancs.

La seva estada a Lleida per posar en marxa els estudis de Dret té a veure amb aquests obstacles. Per a les autoritats universitàries de l'època Lleida era una plaça de càstig; la distància amb Barcelona era prou important perquè aquell jove professor rebel deixés de molestar. La seva estada aquí va ser del tot fructífera, i la Facultat de Dret es va convertir en un dels puntals cabdals per a la recuperació dels estudis universitaris a Lleida.

D'altra banda, sense l'anomenada *generació dels cinquanta*, que va veure sacrificades tantes aspiracions personals, no és possible explicar el ressorgiment que el país va viure a partir de la dècada següent i que va permetre, finalment, guanyar la llibertat.

Lleida no en va ser una excepció. Un grup generacional identificat amb la revista *Labor*, dirigida per Josep Siré, amb noms com ara Francesc Porta, Enric Farreny, Guillem Viladot o Jaume Magre —per citar només alguns dels ja traspassats—, va fer la feina d'escombrar les runes que havien deixat la guerra i la postguerra. Era una feina pacient, en un ambient sovint hostil. Calia començar de nou, orfes de referents tant socials i institucionals com personals. Josep Lladonosa —que va fer pinya amb aquest grup a pesar que era una mica més gran— ho va explicar perfectament en aquell llibre emblemàtic que va ser —ho és encara— *Lleida, problema i realitat*. Van haver d'assumir el paper de mestres, malgrat que haguessin estat deixebles amb moltes dificultats. A tots ells, alguns encara ben presents en la nostra vida cultural i social, els hem de retre el nostre reconeixement.

El professor Josep Vallverdú, amb la seva obra intel·lectual, el seu valor cívic i la fidelitat al país i a la seva cultura, encarna el paper històric d'aquella generació. Vallverdú ha estat definit com un escriptor "tot terreny". L'abast temàtic i de gèneres, fins i tot l'obra de traductor, avalen l'encert d'aquesta definició. Vallverdú és un dels artífexs que Lleida torni a comptar en el mapa intel·lectual català. Durant molts anys va ser "l'escriptor" de Ponent —i "l'home de Lleida", que és com el va definir el president Pujol. Ara, afortunadament, el panorama és ben distint i Vallverdú ha deixat de ser "l'escriptor" de Ponent i ha esdevingut el patriarca de la nostra literatura.

Com dèiem, Vallverdú torna a situar Lleida en el mapa, perquè contribueix d'una manera decisiva a bastir intel·lectualment la catalanitat de Lleida i a tenir consciència del paper que Lleida havia tingut en la formació de la nació i que era del tot ineludible que tornés a tenir en la seva reconstrucció.

Eren moments difícils. La dura i grollera repressió de postguerra havia deixat pas a una política tecnocràtica que, sota la capa de la mort de les ideologies, perpetuava els mateixos objectius: desnacionalitzar Catalunya esquarterant-la.

Lleida havia sofert com cap altra part de Catalunya l'escomesa anticatalana. Els centurions de la *nueva España* havien trobat aquí complaents col·laboradors. Però

també és cert que aquesta situació havia fet forat en no pocs cenacles intel·lectuals de la resta de Catalunya, que veien Lleida cada cop més lluny, cada cop més allunyada de la realitat catalana.

Calia, així, combatre en dos fronts distints. Calia retornar la catalanitat als lleidatans —o més ben dit, refermar-la. Fer entendre als altres que els homes i dones d'aquestes terres, malgrat totes les dificultats, no havien abdicat. Tota aquesta pedagogia s'havia de fer amb la perspectiva que el redreçament nacional era una feina democràtica, que la llibertat de Catalunya era, també, la llibertat del catalans.

El compromís del professor Vallverdú també es va fer palès quan es van iniciar els estudis de Lletres a Lleida. Era un compromís amb la universitat, amb què recuperava una vocació de joventut que les circumstàncies històriques van frustrar; però era, també, un compromís amb el futur de les terres de Lleida i allò que la universitat havia de significar en un futur. El present, malgrat les dificultats que he assenyalat en altres ocasions, no ha desmentit aquell il·lusionat compromís.

Lleida viu, ara mateix, un moment molt fructífer tant en els camps relacionats amb la producció literària com en els que tenen a veure amb el saber humanístic o amb les ciències socials. A ningú se li pot escapar que la consolidació dels estudis de Lletres no és aliena a aquest procés creatiu. Això enriqueix la nostra ciutat, la fa més humana, fa que ens coneguem millor com a persones i com a col·lectivitat; ens ajuda, al cap i a la fi, a ser una mica més feliços.

Vàrem mirar ben al lluny del desert,
Davallàrem al fons del nostre somni

Vostès han recorregut un llarg silenci, sense que la llum d'aquest desert els encegués la mirada ni enfosqués el seu somni. El recorregut, per dolorós que hagi pogut ser en molts moments, ha valgut la pena. El seu combat, el combat de tants homes i dones com vostès, ens omple d'orgull; sabem que no podem ser derrotats per més dures que siguin les adversitats. El seu combat és també el nostre compromís per transmetre als nostres estudiants els valors que fan les societats més justes, més lliures i més pacífiques.

Per aquesta raó, la Universitat de Lleida, amb l'acord unànime del seu Consell de Govern, ha decidit atorgar-los l'honor d'incorporar-se al nostre claustre de doctors. La comunitat universitària se'n beneficia. Es beneficia del seu saber i de la seva humanitat. La Universitat de Lleida sap que té en vostès uns valedors. Per tot això, en nom d'aquest claustre i de tota la comunitat universitària els puc dir: moltes gràcies.